

T.B.M.M.

(S. Sayısı: 798)

Ölüm Cezasının Kaldırılmasını Amaçlayan, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmeye Ek İkinci İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı ile Dışişleri Komisyonu Raporu (1/919)

Not: Tasarı; Başkanlıkça Adalet, Anayasa ve Dışişleri komisyonlarına havale edilmiştir.

T.C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Genel Müdürlüğü

1.11.2004

Sayı : B.02.0.KKG.0.10/101-966/5105

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulu'nca 1.10.2004 tarihinde kararlaştırılan "Ölüm Cezasının Kaldırılmasını Amaçlayan, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmeye Ek İkinci İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı" ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Recep Tayyip Erdoğan
Başbakan

GEREKÇE

Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme 7.7.2003 tarihli ve 2003/5851 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmış ve Sözleşme'nin onay belgesi 23.9.2003 tarihinde Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreterine tevdi edilerek, söz konusu Sözleşme'ye Türkiye Cumhuriyeti taraf olmuştur.

"Ölüm Cezasının Kaldırılmasını Amaçlayan, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'ye Ek İkinci İhtiyari Protokol" BM Genel Kurulu'nun 15.12.1989 tarihli ve 44/128 sayılı kararı uyarınca imza, onay ve taraf olmaya açılmış ve 11.7.1991 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti adına 6.4.2004 tarihinde imzalanan Ek İkinci İhtiyari Protokol'e Avrupa Birliğine aday ülkelerden, ülkemiz dışında kalanlar (Bulgaristan, Romanya ve Hırvatistan) taraf olmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti Avrupa İnsan Hakları Sözleşme'sine Ek İdam Cezasının Kaldırılmasına İlişkin 6 Numaralı Protokol'ü onaylanmıştır. İdam cezasının her koşulda kaldırılmasına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek 13 numaralı Protokol ise 9.1.2004 tarihinde imzalanmış olup, onay işlemleri sürmektedir. 13 Numaralı Protokol'e çekince konulması imkânı bulunmaması nedeniyle, 13 Numaralı Protokol esasen Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'ye Ek İkinci İhtiyari Protokol'e kıyasla daha ileri düzenleme içermektedir.

22.5.2004 tarihli ve 5170 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun ile mevzuatımızda ölüm cezası tamamen kaldırılmıştır. Böylelikle, Ek İkinci İhtiyari Protokol'e taraf olmamız için hukuki zemin hazırlanmıştır.

Son yıllarda ülkemizde yürütülen insan haklarına ilişkin yasal çalışmalar doğrultusunda, taraf olmadığımız temel insan hakları belgelerine katılarak bu konudaki yasal çerçeveyi tamamlamaya yönelik faaliyetler hızlandırılmıştır. Bu bağlamda, Ek İkinci İhtiyari Protokol'e taraf olunması, insan hakları konularına öncelik veren Hükümetimizin bu alanda aldığı kapsamlı önlemlerin yeni bir örneğini oluşturacaktır.

Dışişleri Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Dışişleri Komisyonu

Esas No. : 1/919

Karar No. : 33

11.2.2005

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ölüm Cezasının Kaldırılmasını Amaçlayan, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmeye Ek İkinci İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı, Komisyonumuzun 3 Şubat 2005 tarihli 10 uncu toplantısında Dışişleri Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı temsilcilerinin katılmalarıyla görüşülmüştür.

Ölüm Cezasının Kaldırılmasını Amaçlayan Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmeye 2003 yılında taraf olan Ülkemiz, 22.5.2004 tarihli ve 5170 sayılı Kanunla Anayasamızdan ve bütün mevzuattan ölüm cezasını kaldırmıştır.

Ek İkinci İhtiyari Protokol'e taraf olunması ile; son yıllarda ülkemizde yürütülen insan haklarına ilişkin kanuni çalışmalar doğrultusunda, taraf olmadığımız temel insan hakları belgelerine katılarak bu konudaki kanuni çerçeveyi tamamlamaya yönelik faaliyetler hızlandırılmış olup, insan hakları konularında kapsamlı önlemler alındığını gösteren söz konusu Tasarı, Komisyonumuzca uygun görülerek aynen kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Mehmet Dülger</i>	<i>Eyyüp Sanay</i>	<i>Mustafa Dündar</i>
Antalya	Ankara	Bursa
Kâtip	Üye	Üye
<i>Metin Yılmaz</i>	<i>Ramazan Toprak</i>	<i>Aziz Akgül</i>
Bolu	Aksaray	Diyarbakır
Üye	Üye	Üye
<i>Abdülbaki Türkoğlu</i>	<i>Muzaffer Gülyurt</i>	<i>Şükrü Mustafa Elekdağ</i>
Elazığ	Erzurum	İstanbul
Üye	Üye	Üye
<i>Hüseyin Kansu</i>	<i>Onur Öymen</i>	<i>Fikret Ünlü</i>
İstanbul	İstanbul	Karaman
Üye	Üye	Üye
<i>Selami Yiğit</i>	<i>Ufuk Özkan</i>	<i>Nihat Eri</i>
Kars	Manisa	Mardin

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

ÖLÜM CEZASININ KALDIRILMASINI AMAÇLAYAN, MEDENİ VE SİYASİ HAKLARA İLİŞKİN ULUSLARARASI SÖZLEŞMEYE EK İKİNCİ İHTİYARİ PROTOKOLÜN ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞU HAKKINDA KANUN TASARISI

MADDE 1. - Türkiye Cumhuriyeti adına 6 Nisan 2004 tarihinde New York'ta imzalanan "Ölüm Cezasının Kaldırılmasını Amaçlayan, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmeye Ek İkinci İhtiyari Protokol"ün onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2. - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Recep Tayyip Erdoğan

Başbakan

Dışişleri Bak. ve Başb. Yrd.

A. Gül

Devlet Bakanı

B. Atalay

Devlet Bakanı

G. Akşit

Milli Savunma Bakanı

M. V. Gönül

Milli Eğitim Bakanı

H. Çelik

Ulaştırma Bakanı

B. Yıldırım

Sanayi ve Ticaret Bakanı

A. Coşkun

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

A. Şener

Devlet Bakanı V.

B. Atalay

Devlet Bakanı V.

A. Coşkun

İçişleri Bakanı

A. Aksu

Bayındırlık ve İskân Bakanı

Z. Ergezen

Tarım ve Köy İşleri Bakanı

S. Güçlü

En. ve Tab. Kay. Bakanı

M. H. Güler

Çevre ve Orman Bakanı

O. Pepe

DIŞİŞLERİ KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN

ÖLÜM CEZASININ KALDIRILMASINI AMAÇLAYAN, MEDENİ VE SİYASİ HAKLARA İLİŞKİN ULUSLARARASI SÖZLEŞMEYE EK İKİNCİ İHTİYARİ PROTOKOLÜN ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞU HAKKINDA KANUN TASARISI

MADDE 1. - Tasarının 1 inci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. - Tasarının 2 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. - Tasarının 3 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

M. A. Şahin

Devlet Bakanı

M. Aydın

Adalet Bakanı

C. Çiçek

Maliye Bakanı V.

A. Şener

Sağlık Bakanı

R. Akdağ

Çalışma ve Sos. G.üv. Bakanı

M. Başesgioğlu

Kültür ve Turizm Bakanı

E. Mumcu

ÖLÜM CEZASININ KALDIRILMASINI AMAÇLAYAN, MEDENİ VE SİYASİ HAKLARA İLİŞKİN ULUSLARARASI SÖZLEŞME'YE EK İKİNCİ İHTİYARİ PROTOKOL

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 15 Aralık 1989 tarih ve 44/128 sayılı Kararıyla kabul edilip ilan edilmiştir.

Bu Protokole Taraf Devletler,

Ölüm cezasının kaldırılmasının insan onurunun yüceltilmesine ve insan haklarının giderek gelişmesine katkıda bulunacağına inanarak,

10 Aralık 1948 tarihinde kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin 3. maddesi ve 16 Aralık 1966 tarihinde kabul edilen Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 6. maddesini hatırlatarak,

Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 6. maddesinin, kaldırılmasının istendiğini güçlü biçimde tavsiye edecek şekilde ölüm cezasının kaldırılmasından söz ettiğini göz önüne alarak,

Ölüm cezasının kaldırılmasına ilişkin bütün tedbirlerin yaşama hakkının kullanılmasına bir ilerleme olarak kabul edileceğine ikna olarak,

Bu vesileyle ölüm cezasının kaldırılmasına ilişkin uluslararası bir yükümlülük altına girmeyi arzularak,

Aşağıdaki hükümlerde anlaşmışlardır:

Madde 1

1. Bu Protokole Taraf bir Devletin egemenlik alanında bulunan hiç kimse idam edilemez.
2. Her bir Taraf Devlet, kendi egemenlik alanı içinde ölüm cezasını kaldırmak için gerekli bütün tedbirleri alır.

Madde 2

1. Bu Protokolü onaylama ve Protokole katılma sırasında konulan, savaş sırasında işlenen askerî nitelikteki çok ciddi suçlar için verilen mahkûmiyet kararına uygun olarak savaş zamanında ölüm cezasının infazını öngören çekince dışında, bu Protokole konulan herhangi bir çekince kabul edilemez.
2. Onay veya katılma anında böyle bir çekince koyan bir Taraf Devlet, savaş sırasında uygulanabilecek ulusal mevzuatının ilgili hükümlerini Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine iletir.
3. Bu tür bir çekince koyan bir Taraf Devlet, kendi toprakları üzerinde herhangi bir savaş halinin başlamasını ve bitmesini Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bildirir.

Madde 3

Bu Protokole Taraf Devletler, İnsan Hakları Komitesi'ne Sözleşmenin 40. maddesine uygun olarak sundukları raporlara, bu Protokolü uygulamaya geçirmek için aldıkları tedbirlere ilişkin bilgileri dahil ederler.

Madde 4

Sözleşmenin 41. maddesine göre beyanda bulunan Taraf Devletler bakımından, İnsan Hakları Komitesi'nin bir Taraf devletin diğer Taraf devletin yükümlülüklerini yerine getirmediğine dair şikayetleri alma ve inceleme yetkisi, Taraf Devlet bu Protokolü onaylama veya Protokole katılma sırasında aksine bir beyanda bulunmadıkça, bu Protokol hükümleri bakımından da geçerlidir.

Madde 5

İnsan Hakları Komitesi'nin 16 Aralık 1966 tarihinde kabul edilen Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokolü'ne Taraf Devletler bakımından, Devletlerin egemenlik alanında bulunan bireylerden gelen şikayetleri alma ve inceleme yetkisi, söz konusu Taraf Devlet bu Protokolü onaylama veya Protokole katılma sırasında aksine bir beyanda bulunmadıkça, bu Protokol hükümleri bakımından da geçerlidir.

Madde 6

1. Bu Protokolün hükümleri, Sözleşmeye ek hükümler olarak uygulanır.
2. Bu Protokolün 2. maddesine uygun olarak çekince konulmasının mümkün olduğu haller saklı kalmak şartıyla, bu Protokolün 1. maddesinin 1. bendinde güvence altına alınan hak, Sözleşmenin 4. maddesine göre herhangi bir istisnaya tabi tutulamaz.

Madde 7

1. Bu Protokol, Sözleşmeyi imzalamış olan tüm Devletlerin imzasına açıktır.
2. Bu Protokol, Sözleşmeyi onaylamış veya Sözleşmeye katılmış Devletlerin onayına tabidir. Onay belgeleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine tevdi edilir.
3. Bu Protokol, Sözleşmeyi onaylamış veya Sözleşmeye katılmış olan her Devletin katılımına açıktır.
4. Katılımlar, katılım belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine tevdi edilmesinden itibaren hüküm ifade eder.
5. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bu Protokolü imzalayan veya Protokole katılan bütün Devletleri, kendisine tevdi edilen her bir onay veya katılım belgesi hakkında bilgilendirir.

Madde 8

1. Bu Protokol, onuncu onay veya katılım belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine tevdi edilmesinden üç ay sonra yürürlüğe girer.
2. Onuncu onay veya katılım belgesinin tevdi edilmesinden itibaren, bu Protokolü onaylayan her bir Devlet için Protokol, kendi onay veya katılma belgesinin tevdi edilmesinden üç ay sonra yürürlüğe girer.

Madde 9

Bu Protokolün hükümleri Federal Devletlerin her tarafında hiç bir sınırlama veya istisnaya tabi olmaksızın uygulanır.

Madde 10

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Sözleşmenin 48. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen bütün Devletleri şu konular hakkında bilgilendirir:

- a) Bu Protokolün 2. maddesine göre yapılan çekince, bildirim, beyanlar;
- b) Bu Protokolün 4 ve 5. maddesine göre yapılan beyanlar;
- c) Bu Protokolün 7. maddesine göre imzalar, onaylar ve katılmalar;
- d) Bu Protokolün 8. maddesine göre Protokolün yürürlüğe girme tarihi.

Madde 11

1. Bu Protokolün eşit ölçüde orijinal olan Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca metinleri, Birleşmiş Milletler arşivinde saklanır.

2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bu Protokolün onaylı örneğini Sözleşme'nin 48. maddesinde belirtilen Devletlere iletir.

